

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Wydział Pedagogiki i Psychologii

KALINA KOSACKA

ORCID: 0000-0002-5783-3332

kalina.lukasiewicz@poczta.umcs.lublin.pl

*Style mówienia o zadowoleniu
a wybrane cechy osobowości kobiet*

Speaking Styles about Contentment and Selected Personality Traits of Women

STRESZCZENIE

Celem badań było odnalezienie i opisanie stylów mówienia o emocjach oraz ukazanie ich psychologicznych mechanizmów, zwłaszcza w zakresie neurotyczności, lęku i depresyjności. Wykorzystano do tego celu metody kwestionariuszowe (SF IPIP NEO-PI-R, BDI-II, STAI) oraz metody narracyjne. Badaniami objęto 71 dorosłych kobiet, które opowiedziały historię na temat zadowolenia po usłyszeniu wystandaryzowanej instrukcji. Wypowiedzi zanalizowano poprzez zliczenie wystąpień określonych wskaźników ekspresywności, a uzyskane dane poddano analizie skupień. Wykazano, że kobiety stosują trzy style mówienia o emocjach, które określono jako zadaniowy, pogodny oraz lękowo-depresyjny. Styl lękowo-depresyjny charakteryzuje się używaniem większej ilości negatywnych określeń emocjonalnych, negacji, określeń wskazujących na dokonywanie różnic, a także występowaniem większej ilości zjawisk paralingwistycznych. Ujawniają się w ten sposób przede wszystkim zniekształcenia poznawcze typowe dla depresji i wzmożonego napięcia emocjonalnego. Przeprowadzone badania wskazują na to, że sposób mówienia o emocjach trafnie odzwierciedla cechy psychiczne człowieka.

Słowa kluczowe: styl mówienia; depresja; lęk; ekspresja językowa; narracje emocjonalne

WPROWADZENIE

Podjmując badania nad zagadnieniami dotyczącymi zachowań językowych użytkowników języka, można spotkać się z trojakiem ujęciem pojęcia „styl”. Po pierwsze, biorąc pod uwagę poziom struktury tekstu wypowiedzi, wyróż-

niany jest styl językowy rozumiany jako pewne zjawisko tekstowe. Po drugie, można mówić o stylu mówienia, który stanowi zjawisko jednostkowe zależne od wewnętrznych dyspozycji psychicznych jednostki. Po trzecie, patrząc na styl z perspektywy szerokiego kontekstu społeczno-kulturowego, wyodrębnia się styl komunikowania się, który jest zjawiskiem społecznym uwarunkowanym kontekstem sytuacyjnym (Obrębska 2013). Pojęcia te są ze sobą ściśle powiązane i jedynie ujmowane łącznie – jako konglomerat tekstu (znaku, symbolu), dyspozycji psychicznych jednostki (pojęcia) i rzeczywistości pozajęzykowej – ukazują pełne znaczenie (Ogden, Richards 1923). Styl mówienia można rozpatrywać w kategorii różnic indywidualnych. Wówczas jest on rozumiany jako preferencje jednostki do używania określonych środków językowych (Kurcz 1987). M. Obrębska (2013, s. 28) definiuje styl mówienia jako „zespół względnie stałych i typowych dla jednostki form i środków językowych, używanych do wyrażania indywidualnych treści”. Wyrażanie to jest określane mianem ekspresji językowej. Za pośrednictwem ekspresji uzewnętrzniane jest całe doświadczenie i jestestwo człowieka, za co odpowiedzialne są mechanizmy projekcyjne (Brzezińska 1984). Proces projekcji w ekspresji zależy od wielu różnych dyspozycji jednostkowych, takich jak procesy poznawcze, osobowość, emocje i motywacja, czynniki biologiczne czy doświadczenie (Gawda 2007a). W zależności od rodzaju ekspresyjnego wytworu w projekcję zaangażowane są różnorodne mechanizmy i procesy, w tym mechanizmy obronne, które mogą mieć charakter bardziej lub mniej dojrzały i adaptacyjny. Ujawnienie się określonych mechanizmów obronnych w procesie ekspresji zależne jest od stopnia jej świadomości i kontroli, które tworzą kontinuum. Model projekcja – ekspresja B. Gawdy (2007a) uwzględnia tę zależność oraz akcentuje różnego rodzaju uwarunkowania ekspresji (jednostkowe, sytuacyjne, kulturowe). Zgodnie z tym modelem nieświadome, niedojrzałe i dezadaptacyjne mechanizmy obronne (jak wyparcie) odpowiadają za występowanie ekspresji naturalnej, spontanicznej i niekontrolowanej. Wraz ze wzrostem świadomości zwiększa się dojrzałość i adaptacyjność mechanizmów obronnych, co ma przełożenie na pojawianie się coraz bardziej zamierzonej i celowej ekspresji (Gawda 2007a). Zarówno ekspresja naturalna, jak i zamierzona może realizować się poprzez różnego rodzaju środki i formy wyrazu. Za pomocą środków językowych odbywa się ekspresja językowa. S. Grabias (1981) wspomina o istnieniu znaków ekspresywnych, za pomocą których ujawniają się cechy jednostkowe użytkowników języka lub to, w jaki sposób wartościują oni otaczającą ich rzeczywistość. Znaki ekspresywne można odnaleźć w każdym podsystemie języka, co wskazuje na istnienie ekspresywnego systemu językowego (Grabias 2001).

Znaki ekspresywne przynależne do fonologicznego podsystemu języka utożsamia się z parajęzykowymi aspektami wypowiedzi, które można zdefiniować jako pewne zjawiska i charakterystyki mowy występujące niejako „obok” języka (Wu 2003, za: Qiang 2013), do których zalicza się m.in. wysokość tonu, tempo

mówienia, rytm, sposób artykulacji czy zakłócenia płynności mowy (Trager 1958). Badacze podejmują próby sklasyfikowania zjawisk parajęzykowych. M. Knapp i J. Hall (2000) zaproponowali wyróżnienie dwóch kategorii: charakterystyk głosu (wysokość tonu, tempo, rytm, sposób artykulacji) oraz dźwięków parajęzykowych (wzdychanie, chrząkanie, płacz, śmiech, pauzy).

Do językowych środków ekspresywnych należących do podsystemu morfologicznego zalicza się ekspresywizmy fleksyjne i słowotwórcze. Ekspresywizmy fleksyjne powstają na skutek zabiegów związanych z deklinacją (fleksją imienną) lub koniugacją (fleksją czasownika). Zabiegi związane z fleksją imienną mogą polegać na nadawaniu rzeczownikom męskoosobowym formy deprecjatywnej, w efekcie czego przyjmują one waloryzację pozytywną lub negatywną. Innym tego typu zabiegiem ekspresywnym może być nadawanie nazwom własnym liczby mnogiej, co również może nieść za sobą pozytywne lub negatywne nacechowanie (Wiatrowski 2010b, 2015). Ekspresywne zabiegi związane z koniugacją mogą polegać na użyciu czasu przeszłego przy mówieniu o przeszłości lub teraźniejszości, co zwiększa dramatyczność wypowiedzi poprzez ekspresywne zakłócenia chronologii (Pisarkowa 1974), a także na użyciu różnych czasów (aktualnych bądź nieaktualnych) dla wyrażenia postaw uczuciowych i afektów doświadczanych w danej chwili (Nowakowska-Kempna 2000). Formanty słowotwórcze mogą być ekspresywne w sposób kontekstowy (ujawniany wyłącznie w niektórych kontekstach słowotwórczych) lub inwariantny (tj. ujawniany w każdym możliwym kontekście słowotwórczym). Wyrażają one aprobatę, niechęć lub oba powyższe jednocześnie (Grabias 1981). W zależności od sposobu tworzenia ekspresywizmów słowotwórczych wyróżnia się ekspresywizmy derywowane właściwie, asocjacyjnie lub kompozycyjnie (Rejter 2006).

W podsystemie leksykalnym znajdują się znaki ekspresywne w formie czasownikowej, rzeczownikowej i przymiotnikowej. Uczucia i pozostałe stany psychiczne (sądy, akty woli) tworzą jeden rodzaj predykatów, które można określić jako predykaty psychiczne (Nowakowska-Kempna 1986). Wśród leksykalnych znaków ekspresywnych wyróżnia się ponadto leksemy nazywające emocje, ekspresywizmy leksykalne pierwotne i wtórne (Rejter 2006; Wiatrowski 2010a, 2010b), inwektywy, w tym m.in. przekleństwa, wulgaryzmy (Lizak 2004) i faunizmy (Szerszunowicz 2004, 2006), operatory emotywno-oceniające, takie jak *niestety* lub *na szczęście* (Sopolińska 2004), czy frazemy, jak np. *O Boże!*, *O matko, masz ci los* (Rodak 2000). Wyrażana jest poza tym intensywność uczuć za pomocą funktorów *bardzo*, *tak*, *jak* (Nowakowska-Kempna 2008; Czapięga 2015).

Składniowymi znakami ekspresywnymi są m.in. interiekcje (Wierzbicka 1969, 2003; Grochowski 1997; Bednarczyk 2014; Czapięga 2015), pytania retoryczne (Danielewiczowa 1991; Grzesiuk 1995), równoważniki zdań (Grzesiuk 1995), negacje (Tokarski 1976; Maciuszek 2006; Gawda 2010a), powtórzenia (Grzesiuk 1995; Gawda 2010b) oraz rozpad konstrukcji zdaniowej w formie na-

głego przerwania wypowiedzi, elipsy, pauzy (Grzesiuk 1995) lub różnego rodzaju wtrąceń (Michalewski 2006). Znakami ekspresywnymi na poziomie składniowym mogą być też określone części zdania, np. zaimki lub przydawki, które wpływają na złożoność wypowiedzi (Sędziak 2004; Rejter 2006).

Preferencje jednostkowe do używania określonych znaków ekspresywnych w wypowiedziach można określić zatem mianem stylu mówienia o emocjach. Może być on uwarunkowany wieloma różnorodnymi czynnikami, spośród których kluczową rolę wydają się odgrywać wewnętrzne dyspozycje człowieka, takie jak osobowość, temperament czy zdolności poznawcze. Na formę i treść wypowiedzi językowej w znaczącym stopniu wpływa stan lęku i napięcia emocjonalnego. Osoby cechujące się wysokim poziomem lęku tworzą wypowiedzi bardziej ograniczone strukturalnie (Gawda 2015), bardziej emocjonalne (Tromp, Koss 1995), charakteryzujące się większą liczbą zwrotów wskazujących na duże natężenie i zaangażowanie, używają więcej zaimków pierwszoosobowych, wykrzyknień i powtórzeń (Osgood 1960; Argaman 2010) oraz wykazują się większą emocjonalnością negatywną (Cohn, Mehl, Pennebaker 2004; Boals, Klein 2005). Lęk oddziałuje na treść wypowiedzi (Gawda 2007a), jej składnię (Gawda 2010b) oraz aspekty paralingwistyczne (Gawda 2007b), zwłaszcza w zakresie zaburzeń płynności mowy (Bock 1982; Craig 1990; Caruso, Chodzko-Zajko, Bidinger, Sommers 1994; Mahr, Torosian 1999; Blood, Blood, Maloney, Meyer, Qualls 2007).

Badania wskazują, że neurotyczność może przejawiać się w wypowiedziach poprzez określenia odnoszące się do własnej osoby, negacje czy predykaty emocjonalne o negatywnej walencji (Pennebaker, King 1999; Mehl, Gosling, Pennebaker 2006; Lee, Kim, Seo, Chung 2007; Mairesse, Walker, Mehl, Moore 2007; Argamon, Koppel 2009; Hirsh, Peterson 2009; Holtgraves 2010; Yarkoni 2010; Qiu, Lin, Ramsay, Yang 2012; Gawda 2014). Wypowiedzi osób neurotycznych mogą być krótkie i ubogie, cechujące się dużą liczbą powtórzeń (Scherer 1981; Mehl i in. 2006). Mowa osób neurotycznych cechuje się mniejszą płynnością mówienia – częściej występują pauzy, zająknięcia, wtrącenia paralingwistyczne, przejęzyczenia, dochodzi do rozpadu konstrukcji zdaniowej (Scherer 1981; Gawda 2007b).

W zaburzeniach afektywnych (w tym w depresji) występuje wysoki stopień koncentracji na własnej osobie. W języku odzwierciedla się to poprzez częstsze używanie zaimków pierwszoosobowych, takich jak *ja*, *mój*, *mnie* (Davis, Brock 1975; Rude, Gortner, Pennebaker 2004; Mehl 2006; Fast, Funder 2010). Charakterystyczne w depresji są błędy poznawcze i negatywne autoschematy, które mogą aktywizować automatyczne negatywne myślenie. Występują także ruminalacje, określane jako uporczywe nawracające myśli dotyczące przeżywanych negatywnych doświadczeń (Sęk 2005). Zniekształcenia poznawcze typowe dla depresji mogą przejawiać się w języku w formie licznych powtórzeń, predykatów wskazujących na zaangażowanie procesów mentalnych oraz w używaniu predykatów emocjonalnych o negatywnej walencji.

PROBLEMATYKA BADAŃ WŁASNYCH

Celem badań własnych było wyodrębnienie i opisanie stylów mówienia o emocjach oraz ukazanie ich psychologicznych mechanizmów. Poszukiwano odpowiedzi na następujące pytania badawcze: (1) Jakie style mówienia o zadowoleniu są charakterystyczne dla kobiet? (2) Czy i w jaki sposób style mówienia o zadowoleniu wśród kobiet różnicują nasilenie takich cech osobowości, jak neurotyczność, lęk i depresyjność?

Wyniki dotychczasowych badań wskazują na to, że płeć w istotny sposób różnicuje sposób mówienia (Pennebaker, King 1999; Argamon, Koppel 2003; Pennebaker 2003; Newman, Groom 2008; Mukherjee, Liu 2010), a także moderuje zależności między ekspresją językową a cechami osobowości (Ireland, Mehl 2014). Tematyka ekspresji językowej i ich psychologicznych uwarunkowań w grupie mężczyzn była podejmowana w pracach Gawdy (2007a), natomiast brak jest podobnych badań na grupie kobiet. Z tego powodu do badań własnych włączono wyłącznie kobiety. Postanowiono sprawdzić, jakie style mówienia o emocjach charakteryzują dorosłe kobiety i w jaki sposób zależą one od wewnętrznych dyspozycji, takich jak lęk, depresyjność i neurotyczność. Biorąc pod uwagę ustalenia innych badaczy, założono, że osoby cechujące się wysokim poziomem neurotyczności, lęku i depresyjności w wypowiedziach na temat emocji będą stosować więcej predykatów emocjonalnych, określić wskazujących na duże zaangażowanie, przeżywanie i koncentrację na własnej osobie, a ich sposób mówienia będzie charakteryzować się licznymi paralingwistycznymi zaburzeniami płynności mówienia.

OSOBY BADANE I PRZEBIEG BADAŃ

Badanie przeprowadzono na próbie 71 kobiet w wieku od 20–55 lat ($M = 28,21$; $SD = 8,41$). Wszystkie badane przejawiały przynajmniej przeciętny poziom inteligencji werbalnej (potwierdzony podtestem baterii WAIS-R Słownik), brak zaburzeń mowy i zaburzeń neuropsychiatrycznych. W celu odnalezienia stylów mówienia o emocjach wykorzystano metody narracyjne. Badane kobiety opowiadały historię po usłyszeniu następującej instrukcji: „Przypomnij sobie sytuację, kiedy odczuwałaś zadowolenie, wyobraź sobie to i opowiedz o tym kilkuminutową historię”. Wypowiedzi zostały nagrane, a następnie były transkrybowane i analizowane według autorskich wskaźników odnoszących się do językowych aspektów narracji. Przyjęte wskaźniki to:

1. Wskaźnik walencji negatywnej, odzwierciedlający liczbę występujących w wypowiedzi predykatów emocjonalnych o walencji negatywnej (np. *jest mi smutno*).
2. Wskaźnik walencji pozytywnej, odzwierciedlający liczbę występujących w wypowiedzi predykatów emocjonalnych o walencji pozytywnej (np. *byłem szczęśliwy*).

3. Wskaźnik dogmatyzmu, informujący o liczbie określeń kategoriycznych, takich jak *zawsze, każdy, nic*.
4. Wskaźnik koncentracji na sobie, mówiący o liczbie zaimków odnoszących się do *ja* oraz użytych form pierwszoosobowych.
5. Wskaźnik negacji, odzwierciedlający liczbę negacji występujących w wypowiedzi.
6. Wskaźnik procesów mentalnych, informujący o liczbie predykatów percepcyjno-mentalnych (*słyszę, rozmyślam*), przypuszczeń i wątpliwości (*chyba, bym*), słów wyrażających przyczynowość (*ponieważ, dlatego*) oraz pytań.
7. Wskaźnik natężenia, świadczący o używaniu w wypowiedzi interiekcji (*Ach!, O matko!*) oraz określeń regulujących natężenie: wzmocnień (*bardziej*) i reduktorów (*nieco*).
8. Wskaźnik zaangażowania, odzwierciedlający liczbę użytych partykuł, spójników i zaimków, które wskazują na duże zaangażowanie mówiącego.
9. Wskaźnik różnicowania, wskazujący na używanie określeń mających na celu podkreślanie różnic, kontrastów, przeciwieństw: spójników rozłącznych (*lub, albo, bądź*), negacji i pauz.
10. Wskaźnik emocjonalności, odzwierciedlający liczbę użytych w wypowiedzi predykatów emocjonalnych o negatywnej i pozytywnej walencji oraz interiekcji.
11. Wskaźnik paralingwistyczny, wskazujący na występowanie w wypowiedzi westchnień, wtrąceń paralingwistycznych (*yhy, mhm*) oraz pauz, które zaburzają płynność wypowiedzi.
12. Wskaźnik płynności mówienia, określający stosunek tempa mówienia (liczby słów na sekundę) do liczby określeń zaburzających płynność mówienia.

Scharakteryzowane powyżej wskaźniki powstały na skutek podzielenia liczby wystąpień określonych aspektów narracji przez liczbę słów w danej wypowiedzi. Kategorie, które zawierały skończoną liczbę wyrazów (określenia kategoriyczne, zaimki, określenia wskazujące na przyczynowość, pytania, partykuły, spójniki), a także pauzy, westchnienia i wtrącenia paralingwistyczne zostały przeanalizowane komputerowo za pomocą stworzonego na potrzeby badania programu komputerowego. Pozostałe kategorie zostały przeanalizowane przez trzech sędziów kompetentnych – psychologów doświadczonego w dokonywaniu tego typu analiz i dodatkowo przeszkolonych na potrzeby niniejszego badania.

Do pomiaru cech osobowości wykorzystano metody kwestionariuszowe: Inwentarz NEO-PI-R w skróconej wersji SF IPIP NEO-PI-R (Rowiński, Cieloch, Cybis, Strus, Ciecuch 2014), Kwestionariusz Depresji Becka BDI-II (Zawadzki, Popiel, Pragłowska 2009) oraz Inwentarz Stanu i Cechy Lęku STAI (Sosnowski, Wrześniewski, Jaworowska, Fecenec 2006).

WYNIKI

Aby odpowiedzieć na pierwsze z postawionych pytań badawczych, a tym samym wyodrębnić i scharakteryzować style mówienia kobiet na temat zadowolenia, przeprowadzono analizę skupień metodą k-średnich, uwzględniając zmienne wyrażające poszczególne wskaźniki ekspresji językowej (wszystkie zmienne zostały wcześniej wystandaryzowane). Przeprowadzona w ten sposób klasyfikacja pozwoliła na zidentyfikowanie trzech skupień badanych. W celu dokonania charakterystyki wyodrębnionych w ten sposób stylów mówienia o emocjach przeprowadzono jednoczynnikową analizę wariancji, porównując ostateczne centra skupień wraz z analizą *post hoc* metodą NIR (tab. 1).

Tab. 1. Porównanie wskaźników ekspresji językowej pomiędzy uzyskanymi skupieniami

	Ostateczne centra skupień (M)			ANOVA	
	Skupienie 1 (N = 17)	Skupienie 2 (N = 14)	Skupienie 3 (N = 40)	F _(2, 68)	p
Wskaźnik walencji negatywnej	-0,24 ^a	0,50 ^b	-0,13 ^a	2,970	0,058
Wskaźnik walencji pozytywnej	0,82 ^a	0,02 ^b	-0,55 ^c	24,228***	0,000
Wskaźnik dogmatyzmu	0,25 ^a	-0,04 ^a	-0,13 ^a	1,066	0,350
Wskaźnik koncentracji na sobie	0,11 ^{ab}	0,50 ^a	-0,09 ^b	2,079	0,133
Wskaźnik negacji	-0,81 ^a	1,26 ^b	0,05 ^c	28,061***	0,000
Wskaźnik procesów mentalnych	-0,56 ^a	0,24 ^b	0,22 ^b	4,395*	0,016
Wskaźnik natężenia	-0,11 ^a	-0,25 ^a	-0,04 ^a	0,271	0,763
Wskaźnik paralingwistyczny	0,02 ^a	0,96 ^b	-0,52 ^c	23,128***	0,000
Wskaźnik zaangażowania	-0,20 ^a	-0,09 ^a	-0,02 ^a	0,567	0,570
Wskaźnik różnicowania	-0,35 ^a	1,42 ^b	-0,37 ^a	40,949***	0,000
Wskaźnik emocjonalności	0,72 ^a	0,29 ^a	-0,58 ^b	20,479***	0,000
Wskaźnik płynności mówienia	-0,09 ^a	-0,71 ^a	0,46 ^b	9,548***	0,000

Średnie oznaczone tą samą literą nie różnią się istotnie od siebie; *** istotność na poziomie 0,001; * istotność na poziomie 0,05

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza wykazała istnienie trzech stylów mówienia na temat pozytywnej emocji. Styl pierwszy (skupienie 1) wyróżnia się spośród pozostałych częstszym używaniem pozytywnych określeń emocjonalnych, mniejszej ilości negacji i predykatów mentalnych. Styl drugi (skupienie 2) charakteryzuje częstsze występowanie w wypowiedziach negatywnych określeń emocjonalnych, licznych zaprzeczeń, określeń wskazujących na dokonywanie rozróżnień oraz zjawisk parajęzykowych, które zaburzają płynność mówienia. W trzecim

stylu mówienia (skupienie 3) zaobserwowano niską częstość używania interiekcji i predykatów emocjonalnych (zwłaszcza o walencji pozytywnej) oraz wysoką płynność mówienia, na którą w dużym stopniu wpływ ma rzadkie występowanie zjawisk paralingwistycznych.

Aby udzielić odpowiedzi na drugie z postawionych pytań badawczych (sprawdzić, w jaki sposób wyodrębnione style mówienia różnicują nasilenie takich cech osobowości, jak neurotyczność, lęk i depresyjność), przeprowadzono porównanie tych cech w grupach osób przypisanych do poszczególnych skupień. Posłużono się jednoczynnikową analizą wariancji w schemacie międzygrupowym oraz testami *post hoc* metodą NIR (tab. 2).

Tab. 2. Porównanie nasilenia cech osobowości pomiędzy uzyskanymi skupieniami

	M			ANOVA	
	Skupienie 1 (N = 17)	Skupienie 2 (N = 14)	Skupienie 3 (N = 40)	F(2, 68)	p
N1 Lęk	-0,23 ^a	0,70 ^b	-0,01 ^a	4,117*	0,021
N2 Gniew	-0,33 ^a	0,27 ^a	0,19 ^a	2,196	0,119
N3 Depresja	-0,43 ^a	0,67 ^b	0,07 ^a	4,986*	0,010
N4 Nieśmiałość	-0,04 ^a	0,11 ^a	-0,03 ^a	0,116	0,890
N5 Impulsywność	-0,11 ^a	0,34 ^a	0,06 ^a	0,827	0,442
N6 Nadwrażliwość	-0,11 ^a	0,37 ^a	0,15 ^a	0,991	0,377
Lęk-stan	-0,33 ^a	0,68 ^b	0,00 ^a	4,185*	0,019
Lęk-cecha	-0,26 ^a	0,57 ^b	0,11 ^{ab}	2,868	0,064
Depresyjność	-0,43 ^a	0,51 ^b	0,01 ^a	3,682*	0,030

Średnie oznaczone tą samą literą nie różnią się istotnie od siebie; * istotność na poziomie 0,05
Źródło: opracowanie własne.

Style mówienia na temat pozytywnych emocji istotnie różnicują poziom zmiennych wyrażających takie składniki neurotyczności, jak lęk (N1) i depresja (N3), a także poziom lęku rozumianego jako stan oraz depresyjność. Wyższe poziomy tych zmiennych wykazały osoby reprezentujące skupienie 2, charakteryzujące się częstym używaniem predykatów emocjonalnych o walencji negatywnej, negacji, określeń wskazujących na dokonywanie rozróżnień oraz występowaniem w wypowiedziach licznych zjawisk paralingwistycznych. Osoby cechujące się tym stylem mówienia przejawiają ponadto wyższy poziom lęku osobowościowego w porównaniu do osób zaklasyfikowanych do skupienia 1. Pozostałe skupienia nie różniły się istotnie od siebie w zakresie żadnej z badanych zmiennych.

Wykonane analizy pozwoliły na wyodrębnienie i scharakteryzowanie trzech stylów mówienia o zadowoleniu (tab. 3).

Tab. 3. Charakterystyka wyodrębnionych stylów mówienia o zadowoleniu

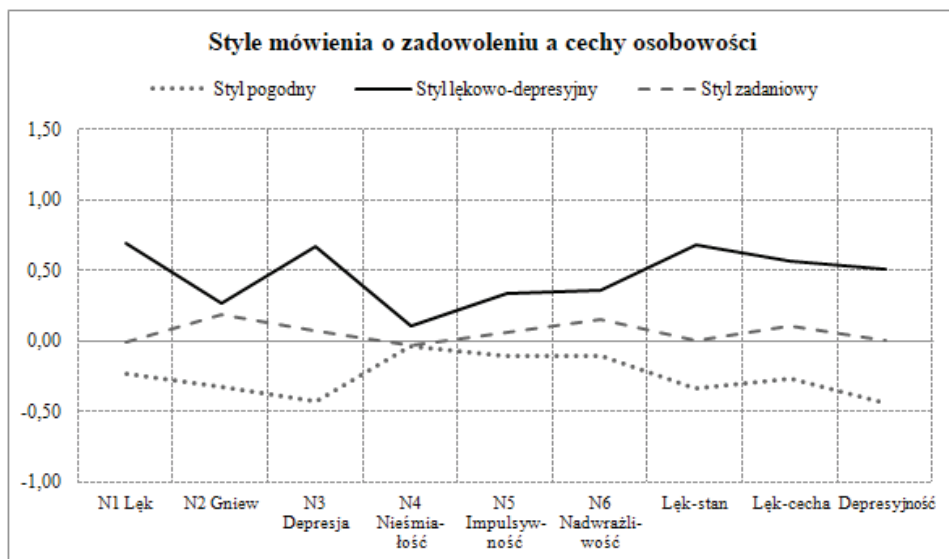
Styl zadaniowy	Styl pogodny	Styl lękowo-depresyjny
(-) emocjonalność	(+) emocjonalność pozytywna	(+) emocjonalność negatywna
(-) emocjonalność pozytywna	(-) negacje	(+) negacje
(-) zjawiska paralingwistyczne	(-) procesy mentalne	(+) dokonywanie rozróżnień
(+) płynność mówienia		(+) zjawiska paralingwistyczne

Źródło: opracowanie własne.

Styl mówienia, którym posługuje się większość badanych (skupienie 3), charakteryzuje się niską emocjonalnością (zwłaszcza pozytywną) oraz dużą płynnością mówienia. Przeprowadzone porównania nasilenia cech osobowości wśród osób o różnych stylach mówienia (rys. 1) wykazały, że osoby posługujące się tym stylem mówienia nie wyróżniają się spośród pozostałych nasileniem żadnej z mierzonych cech osobowości (neurotyczność, lęk, depresyjność). Sposób mówienia tych osób jest konkretny, mało emocjonalny, skoncentrowany na faktach i bardzo płynny. Określono go jako styl zadaniowy.

Kolejny styl (skupienie 1) charakteryzuje się stosowaniem w wypowiedziach licznych pozytywnych predykatów emocjonalnych, obniżonej liczby zaprzeczeń oraz predykatów mentalnych. Osoby mówiące w ten sposób cechują się najniższym poziomem neurotyczności, lęku i depresyjności. Ten styl mówienia określono jako pogodny.

Ostatni z wyodrębnionych stylów mówienia (skupienie 2) cechuje się stosowaniem w wypowiedziach licznych negatywnych predykatów emocjonalnych, wielu negacji, określeń wskazujących na przebieg procesów różnicowania oraz licznych zjawisk paralingwistycznych (westchnień, wtrąceń, pauz), które zaburzają płynność wypowiedzi. Osoby posługujące się tym stylem mówienia przejawiają wysoki poziom lęku i depresyjności. Z tego względu styl ten określono jako lękowo-depresyjny.

Rys. 1. Nasilenie cech osobowości w zależności od stylu mówienia

Źródło: opracowanie własne.

DYSKUSJA WYNIKÓW I WNIOSKI

Celem badań własnych było odnalezienie i scharakteryzowanie stylów mówienia kobiet na temat zadowolenia oraz ukazanie ich osobowościowych powiązań. Aby zrealizować to zamierzenie, przeanalizowano wypowiedzi na temat zadowolenia 71 dorosłych kobiet wyselekcjonowanych z populacji generalnej. Opierając się na przyjętych wskaźnikach ekspresyjności językowej, przeprowadzono analizę skupień, która wykazała istnienie trzech różnych stylów mówienia – zadaniowego, pogodnego oraz lękowo-depresyjnego.

Przeprowadzone badania wykazały, że style mówienia o emocjach stanowią odzwierciedlenie wewnętrznych dyspozycji człowieka, takich jak lęk i depresyjność. Wpływ tych cech na wypowiedź emocjonalną polega na modyfikacji jej aspektów leksykalnych, składniowych i paralingwistycznych. Osoby odczuwające silny niepokój oraz wykazujące tendencję do doświadczania depresji w wypowiedziach stosują liczne predykaty odnoszące się do negatywnych emocji. W badaniach M.A. Cohna i in. (2004) stwierdzono wzrost liczby negatywnych określeń emocjonalnych u osób, które doświadczyły traumy związanej z atakiem na World Trade Center, przy czym określenia te niekoniecznie dotyczyły tych wydarzeń. Podobnie większa liczba negatywnych predykatów emocjonalnych pojawiała się u osób, które przeżyły traumatyczny kryzys w związku (Boals, Klein 2005). Zależność ta może wynikać z odmiennego funkcjonowania poznawczego osób doświadczających lęku. Osoby takie przejawiają automatycznie aktywowa-

ną stroniczość uwagi, która nieświadomie kierowana jest na sygnały zagrożenia (Öhman 2005). Ponadto lęk wpływa na system poznawczo-emocjonalny człowieka, m.in. odpowiada za porządkowanie osobistego magazynu pojęć oraz określa zasady ich wydobywania (Szepietowska, Gawda 2011). Stosowanie licznych negatywnych określeń emocjonalnych może wynikać również ze zniekształceń poznawczych charakterystycznych w przebiegu depresji. Ludzie doświadczający depresji, podobnie jak osoby wysokolękowe, przejawiają selektywną uwagę oraz myślenie jednotorowe, co skutkuje niemożnością uwzględnienia pełni obrazu sytuacji i fiksacją wyłącznie na aspektach negatywnych (Beck 1967; Beck 2005; Beck, Freeman, Davis, Cierpisz 2014). Zniekształcenia poznawcze znajdują odzwierciedlenie także w tendencji osób lękowo-depresyjnych do dokonywania rozróżnień i podkreślania kontrastów. Prawdopodobnie ujawnia się w ten sposób dychotomiczne myślenie typowe dla osób doświadczających depresji. Polega ono na specyficznym organizowaniu pojęć i przeżyć wokół dwóch przeciwstawnych kategorii, z pominięciem stanów pośrednich, co przejawia się w postrzeganiu świata jako czarno-białego (Beck i in. 2014). Uzyskane wyniki mogą ponadto wskazywać na stosowanie przez badane kobiety silnych mechanizmów obronnych, zwłaszcza represji. Zależność tę potwierdzają dane z literatury mówiące o tym, że częstsze używanie partykuł, spójników i określeń dogmatycznych jest charakterystyczne nie tylko dla osób, które w sytuacjach zagrażających odczuwają wysoki poziom lęku, ale też dla osób stosujących mechanizmy wyparcia (Obrębska, Zinczuk-Zielazna 2016, 2017; Zinczuk-Zielazna, Obrębska 2016).

W wypowiedziach osób cechujących się wzmożonym napięciem emocjonalnym oraz depresyjnością pojawiają się liczne negacje. Badania R. Hargitai i in. (2007) wykazały, że więcej negacji stosują osoby postrzegające świat jako bezwartościowy. Ponadto negacje częściej pojawiały się w narracjach na temat negatywnych wydarzeń życiowych, takich jak strata, strach/lęk czy trudna relacja. Może to sugerować, że osoby mające tendencję do doświadczania depresji i lęku pozytywne doświadczenia (zadowolenie) postrzegają jako bardziej negatywne, co może wynikać z poznawczych zniekształceń charakterystycznych dla przebiegu depresji i zaburzeń lękowych, takich jak selektywna uwaga czy pomijanie pozytywów (Beck 2005; Reinecke, Clark 2005). Badania empiryczne wskazują na istnienie dwóch modeli przetwarzania komunikatów zaprzeczonych – modelu fuzji oraz modelu schemat-plus-znak. Zgodnie z modelem fuzji połączenie operatora negacji (*nie*) z jej rdzeniem prowadzi do zmiany zaprzeczenia w twierdzenie (zaprzeczeniem zdania *X jest ładny* będzie wtedy zdanie *X jest brzydki*), co przerywa proces aktywacji skojarzeń (MacDonald, Just 1989). Zgodnie z modelem schemat-plus-znak w procesie negacji informacja oryginalna zostaje rozbita na dwa elementy – rdzeń oraz znak negacji. Zaprzeczeniem zdania *X jest ładny*, utworzonym według tego modelu, będzie zdanie *X jest nieładny* (negacja rzeczownikowa) lub *X nie jest ładny* (negacja zdaniowa). Aby przetworzyć tak

zaprzeczony komunikat, w pierwszej kolejności trzeba przetworzyć jego rdzeń. Model ten niesie za sobą możliwość występowania błędów w przetwarzaniu na skutek rozpadu kompozycji rdzeń-operator negacji (Clark, Chase 1972). Badania prowadzone przez D. Haran, N. Mor i R. Mayo (2011) przyniosły ciekawe wnioski dotyczące konstruowania zaprzeczeń przez osoby doświadczające ruminacji. Okazało się, że wykazują one selektywne przetwarzanie zaprzeczonych komunikatów – używają modelu fuzji dla negowania treści pozytywnej (czyli wtedy, gdy treść zaprzeczonego komunikatu ma charakter negatywny), a modelu schemat-plus-znak dla negacji treści negatywnej (wtedy, gdy treść komunikatu zaprzeczonego ma charakter pozytywny). W badaniach własnych dokonano pomiaru wyłącznie negacji zawierających operator *nie*, czyli utworzonych według modelu schemat-plus-znak. Dowiedziono na ich podstawie, że osoby przejawiające wysoki poziom lęku i depresyjności, których ruminacje są niejako wyznacznikiem (Trapnell, Campbell 1999), wypowiadają się na temat pozytywnej emocji (treść o charakterze pozytywnym), używając wielu zaprzeczeń utworzonych według modelu schemat-plus-znak (operator negacji + treść o charakterze negatywnym). Oznacza to, że aktywizują one schematy o negatywnym znaczeniu, które są dla nich bardziej dostępne.

Lękowo-depresyjny styl mówienia cechuje się zaburzeniami płynności mówienia spowodowanymi licznymi pauzami oraz wtrąceniami paralingwistycznymi. Istnieje wiele dowodów na to, że dezorganizujący wpływ na charakter wypowiedzi ma przede wszystkim lęk sytuacyjny. Przejawia się on głównie w postaci jąkania (Craig 1990; Cook, Fry 2006; Iverach i in. 2009). Jąkanie jest powiązane ze szczególnymi predyspozycjami układu autonomicznego do nadmiernej reakcji na bodźce stresowe (Alm 2004).

Przeprowadzone badania wykazały, że styl mówienia o emocjach może stanowić trafne odzwierciedlenie wewnętrznych dyspozycji człowieka, zwłaszcza takich jak poziom lęku oraz tendencji do doświadczania obniżonego nastroju. Cechy te przejawiają się głównie poprzez nasilone użycie predykatów emocjonalnych o negatywnej walencji, zaprzeczeń z operatorem *nie*, określeń wskazujących na przebieg procesu różnicowania, dokonywania rozróżnień i podkreślania kontrastów. Odzwierciedlają się w ten sposób głównie zniekształcenia poznawcze typowe dla depresji i stanów podwyższonego napięcia emocjonalnego. Lęk i depresyjność ujawniają się także w warstwie paralingwistycznej wypowiedzi, dezorganizując jej strukturę i zaburzając płynność mowy.

BIBLIOGRAFIA

- Alm, P.A. (2004). Stuttering, emotions, and heart rate during anticipatory anxiety: A critical review. *Journal of Fluency Disorders*, 29(2), 123–133.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2004.02.001>.
- Argaman, O. (2010). Linguistic markers and emotional intensity. *Journal of Psycholinguistic Research*, 39(2), 89–99. **DOI: <https://doi.org/10.1007/s10936-009-9127-1>.**
- Argamon, S., Koppel, M. (2003). Gender, genre, and writing style in formal written texts. *Text. The Hague Then Amsterdam Then Berlin*, 23(3), 321–346. **DOI: <https://doi.org/10.1515/text.2003.014>.**
- Argamon, S., Koppel, M. (2009). Automatically profiling the author of an anonymous text. *Communications of the ACM*, 52(2), 119–123. **DOI: <https://doi.org/10.1145/1461928.1461959>.**
- Beck, A.T. (1967). *Depression: Clinical, Experimental, and Theoretical Aspects*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Beck, A.T., Freeman, A., Davis, D.D., Cierpisz, M. (2014). *Terapia poznawcza zaburzeń osobowości*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Beck, J.S. (2005). *Terapia poznawcza. Podstawy i zagadnienia szczegółowe*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Bednarczyk, M. (2014). Klasyfikacje wykrzykników w badaniach polskich i niemieckich. *Lingwistyka Stosowana*, 11, 83–89.
- Blood, G.W., Blood, I.M., Maloney, K., Meyer, C., Qualls, C.D. (2007). Anxiety levels in adolescents who stutter. *Journal of Communication Disorders*, 40(6), 452–469.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jcomdis.2006.10.005>.
- Boals, A., Klein, K. (2005). Word use in emotional narratives about failed romantic relationships and subsequent mental health. *Journal of Language and Social Psychology*, 24(3), 252–268.
DOI: <https://doi.org/10.1177/0261927X05278386>.
- Bock, J.K. (1982). Toward a cognitive psychology of syntax: Information processing contributions to sentence formulation. *Psychological Review*, 89(1), 1–47.
DOI: <https://doi.org/10.1037/0033-295X.89.1.1>.
- Brzezińska, A. (1984). Ekspresja twórcza a projekcja. W: H. Sęk (red.), *Metody projekcyjne. Tradycja i współczesność* (s. 125–166). Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Caruso, A.J., Chodsko-Zajko, W.J., Bidingger, D.A., Sommers, R.K. (1994). Adults who stutter: Responses to cognitive stress. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 37(4), 746–754. **DOI: <https://doi.org/10.1044/jshr.3704.746>.**
- Clark, H.H., Chase, W.G. (1972). On the process of comparing sentences against pictures. *Cognitive Psychology*, 3(3), 472–517. **DOI: [https://doi.org/10.1016/0010-0285\(72\)90019-9](https://doi.org/10.1016/0010-0285(72)90019-9).**
- Cohn, M.A., Mehl, M.R., Pennebaker, J.W. (2004). Linguistic markers of psychological change surrounding September 11, 2001. *Psychological Science*, 15(10), 687–693.
DOI: <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00741.x>.
- Cook, F., Fry, J. (2006). Connecting stuttering measurement and management: III. Accountable therapy. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 41(4), 379–394. **DOI: <https://doi.org/10.1080/13682820600623895>.**

- Craig, A. (1990). An investigation into the relationship between anxiety and stuttering. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55(2), 290–294. DOI: <https://doi.org/10.1044/jshd.5502.290>.
- Czapiga, Z. (2015). O ekspresywności wypowiedzi emotywnych (na materiale języka rosyjskiego i polskiego). *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Linguistica Rossica*, (11), 19–27. DOI: <https://doi.org/10.18778/1731-8025.11.03>.
- Danielewiczowa, M. (1991). Zdania pytajne o funkcji ekspresywnej. *Język a Kultura*, (4), 159–168.
- Davis, D., Brock, T.C. (1975). Use of first person pronouns as a function of increased objective self-awareness and performance feedback. *Journal of Experimental Social Psychology*, 11(4), 381–388. DOI: [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(75\)90017-7](https://doi.org/10.1016/0022-1031(75)90017-7).
- Fast, L.A., Funder, D.C. (2010). Gender Differences in the Correlates of Self-Referent Word Use: Authority, Entitlement, and Depressive Symptoms. *Journal of Personality*, 78(1), 313–338. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2009.00617.x>.
- Gawda, B. (2007a). *Ekspresja pojęć afektywnych w narracjach osób z osobowością antyspołeczną*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Gawda, B. (2007b). Neuroticism, Extraversion, and Paralinguistic Expression. *Psychological Reports*, 100(3), 721–726. DOI: <https://doi.org/10.2466/pr0.100.3.721-726>.
- Gawda, B. (2010a). Negacje w narracjach o miłości osób antyspołecznych. W: M. Straś-Romanowska, B. Bartosz, M. Żurko (red.), *Psychologia małych i wielkich narracji* (s. 245–255). Warszawa: Eneteia.
- Gawda, B. (2010b). Syntax of emotional narratives of persons diagnosed with antisocial personality. *Journal of Psycholinguistic Research*, 39(4), 273–283. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10936-009-9140-4>.
- Gawda, B. (2014). Wskaźniki napięcia emocjonalnego w warstwie treściowo-językowej pisma. W: R. Cieśla (red.), *Dokument i jego badanie* (s. 67–77). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Gawda, B. (2015). Lęk osobowościowy a bogactwo narracji o uczuciach – hipoteza o wpływie lęku na reprezentacje afektywne. *Psychologia Rozwojowa*, 12(4), 65–74.
- Grabias, S. (1981). *O ekspresywności języka. Ekspresja a słowotwórstwo*. Lublin: Wydawnictwo Lubelskie.
- Grabias, S. (2001). *Język w zachowaniach społecznych*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Grochowski, M. (1997). *Wrażenia funkcyjne. Studium leksykograficzne*. Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk.
- Grzesiuk, A. (1995). *Składnia wypowiedzi emocjonalnych*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Haran, D., Mor, N., Mayo, R. (2011). Negating in order to be negative: The relationship between depressive rumination, message content and negation processing. *Emotion*, 11(5), 1105–1111. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0025301>.
- Hargitai, R., Naszódi, M., Kis, B., Nagy, L., Bóna, A., László, J. (2007). Linguistic markers of depressive dynamics in self-narratives: Negation and self-reference. *Empirical Text and Culture Research*, 3, 26–38.
- Hirsh, J., Peterson, J. (2009). Personality and language use in self-narratives. *Journal of Research in Personality*, 43(3), 524–527. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.01.006>.

- Holtgraves, T. (2010). Social psychology and language: Words, utterances, and conversations. W: S.T. Fiske, D.T. Gilbert, G. Lindzey (eds.), *Handbook of Social Psychology* (Vol. 2; s. 1386–1422). Hoboken: John Wiley and Sons.
- Ireland, M., Mehl, M. (2014). Natural Language Use as a Marker. W: T. Holtgraves (ed.), *The Oxford Handbook of Language and Social Psychology* (s. 201–218). New York: Oxford University Press.
- Iverach, L., Jones, M., O'Brian, S., Block, S., Lincoln, M., Harrison, E., ..., Onslow, M. (2009). Screening for personality disorders among adults seeking speech treatment for stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 34(3), 173–186.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jfludis.2009.09.001>
- Knapp, M., Hall, J. (2000). *Komunikacja w interakcjach międzyludzkich*. Wrocław: Astrum.
- Kurcz, I. (1987). *Język a reprezentacja świata w umyśle*. Warszawa: PWN.
- Lee, C., Kim, K., Seo, Y., Chung, C. (2007). The relations between personality and language use. *Journal of General Psychology*, 134(4), 405–413.
DOI: <https://doi.org/10.3200/GENP.134.4.405-414>
- Lizak, J. (2004). Emocjonalne nacechowanie dialogów we współczesnej powieści dla młodzieży. W: K. Wojtczuk, A. Wierzbicka (red.), *Funkcja emocjonalna jednostek językowych i tekstowych* (s. 109–114). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- MacDonald, M.C., Just, M.A. (1989). Changes in activation levels with negation. *Journal of experimental psychology. Learning, Memory, and Cognition*, 15(4), 633–642.
DOI: <https://doi.org/10.1037/0278-7393.15.4.633>
- Maciusek, J. (2006). *Negacja w języku i komunikacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Mahr, G.C., Torosian, T. (1999). Anxiety and social phobia in stuttering. *Journal of Fluency Disorders*, 24(2), 119–126. **DOI: [https://doi.org/10.1016/S0094-730X\(98\)00027-8](https://doi.org/10.1016/S0094-730X(98)00027-8)**
- Mairesse, F., Walker, M., Mehl, M., Moore, R. (2007). Using linguistic cues for the automatic recognition of personality in conversation and text. *Journal of Artificial Intelligence Research*, 30(1), 457–500. **DOI: <https://doi.org/10.1613/jair.2349>**
- Mehl, M.R. (2006). The lay assessment of subclinical depression in daily life. *Psychological Assessment*, 18(3), 340. **DOI: <https://doi.org/10.1037/1040-3590.18.3.340>**
- Mehl, M.R., Gosling, S.D., Pennebaker, J.W. (2006). Personality in its natural habitat: Manifestations and implicit folk theories of personality in daily life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 862–877. **DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.862>**
- Michalewski, K. (2006). Składniowe środki wyrażania emocji. W: K. Wojtczuk, V. Machnicka (red.), *Wokół językowej funkcji emocjonalnej* (s. 147–151). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Mukherjee, A., Liu, B. (2010). Improving gender classification of blog authors. W: *Proceedings of the 2010 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing* (s. 207–217). Association for Computational Linguistic.
- Newman, M., Groom, C. (2008). Gender Differences in Language Use: An Analysis of 14,000 Text Samples. *Discourse Processes*, 45(3), 211–236.
DOI: <https://doi.org/10.1080/01638530802073712>

- Nowakowska-Kempna, I. (1986). *Konstrukcje zdaniowe z leksykalnymi wykładnikami predykatów uczuć*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Nowakowska-Kempna, I. (2000). *Konceptualizacja uczuć w języku (Cz. 2: Data)*. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP.
- Nowakowska-Kempna, I. (2008). Uczucia – jakie są – każdy widzi. *Język a Kultura*, (20), 225–239.
- Obrębska, M. (2013). *Styl mówienia w schizofrenii*. Poznań: Wydawnictwo UAM.
- Obrębska, M., Zinczuk-Zielazna, J. (2016). Style radzenia sobie z bodźcami zagrażającymi a częstość użycia partykuł w wypowiedziach jako wskaźnik lęku w sytuacji społecznej ekspozycji. *Socjolingwistyka*, 30(30), 261–275. DOI: <https://doi.org/10.17651/SOCJOLING.30.19>.
- Obrębska, M., Zinczuk-Zielazna, J. (2017). Explainers as an Indicator of Defensive Attitude to Experienced Anxiety in Young Women Differing in Their Styles of Coping with Threatening Stimuli. *Psychology of Language and Communication*, 21(1), 34–50.
DOI: <https://doi.org/10.1515/plc-2017-0003>.
- Ogden, C.K., Richards, I.A. (1923). *The Meaning of Meaning*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Osgood, C.E. (1960). Some effects of motivation on style of encoding. W: T.A. Sebeok (ed.), *Style in Language* (s. 293–306). Cambridge: MIT Press.
- Öhman, A. (2005). Strach i lęk z perspektywy ewolucyjnej, poznawczej i klinicznej. W: M. Lewis, J.M. Havilans-Jones (red.), *Psychologia emocji* (s. 719–745). Gdańsk: GWP.
- Pennebaker, J. (2003). Psychological aspects of natural language use: Our words, our selves. *Annual Review of Psychology*, 54(1), 547–577. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145041>.
- Pennebaker, J., King, L. (1999). Linguistic styles: Language use as an individual difference. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77(6), 1296–1312. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.77.6.1296>.
- Pisarkowa, K. (1974). O ekspresywnej funkcji czasu i aspektu. *Język Polski*, (54), 358–363.
- Qiang, K. (2013). Paralanguage. *Canadian Social Science*, 9(6), 222–226.
- Qiu, L., Lin, H., Ramsay, J., Yang, F. (2012). You are what you tweet: Personality expression and perception on Twitter. *Journal of Research in Personality*, 46(6), 710–718.
DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2012.08.008>.
- Reinecke, M.A., Clark, D.A. (2005). *Psychoterapia poznawcza w teorii i praktyce*. Gdańsk: GWP.
- Rejter, A. (2006). *Leksyka ekspresywna w historii języka polskiego*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Rodak, R. (2000). Frazemy jako emotywnie operatory interakcyjne. *Język a Kultura*, (14), 187–198.
- Rowiński, T., Cieloch, M., Cybis, N., Strus, W., Ciecuch, J. (2014). *Polska adaptacja i wersja skrócona kwestionariusza IPIP-NEO-PI-R*. Referat na XXXV Zjeździe Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Bydgoszcz.
- Rude, S., Gortner, E.M., Pennebaker, J. (2004). Language use of depressed and depression-vulnerable college students. *Cognition & Emotion*, 18(8), 1121–1133.
DOI: <https://doi.org/10.1080/02699930441000030>.
- Scherer, K. (1981). Vocal indicators of stress. *Speech Evaluation in Psychiatry*, 171–187.
- Sędziak, H. (2004). Emocjonalizmy składniowe w łomżyńskich tekstach gwarowych. W: K. Wojtczuk, A. Wierzbicka (red.), *Funkcja emocjonalna jednostek językowych i tekstowych* (s. 201–211). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.

- Sęk, H. (red.). (2005). *Psychologia kliniczna*. Warszawa: PWN.
- Sopolińska, L. (2004). Operatory emotywno-oceniające w języku mówionym. W: K. Wojtczuk, A. Wierzbicka (red.), *Funkcja emocjonalna jednostek językowych i tekstowych* (s. 231–237). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Sosnowski, T., Wrześniewski, K., Jaworowska, A., Fecenec, D. (2006). *STAI – Inwentarz Stanu i Cechy Lęku STAI. Polska adaptacja*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- Szepietowska, E.M., Gawda, B. (2011). *Ścieżkami fluencji werbalnej*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Szerszunowicz, J. (2004). Funkcje pragmatyczne faunizmów w mowie potocznej. W: K. Wojtczuk, A. Wierzbicka (red.), *Funkcja emocjonalna jednostek językowych i tekstowych* (s. 231–237). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Szerszunowicz, J. (2006). Z badań nad zoonwektywami w ujęciu kontrastywnym (na materiale języka polskiego i włoskiego). W: K. Wojtczuk, V. Machnicka (red.), *Wokół językowej funkcji emocjonalnej* (s. 279–290). Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej.
- Tokarski, R. (1976). Funkcja morfemu „nie” w przymiotnikach zaprzeczonych. W: M. Mayenowa (red.), *Semantyka tekstu i języka* (s. 281–290). Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Trager, G. (1958). Paralanguage: A first approximation. *Studies in Linguistics*, 13, 1–12.
- Trapnell, P.D., Campbell, J.D. (1999). Private self-consciousness and the five-factor model of personality: Distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 284–304. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.2.284>.
- Tromp, S., Koss, M. (1995). Are rape memories different? A comparison of rape, other unpleasant, and pleasant memories among employed women. *Journal of Traumatic Stress*, 8(4), 607–627. DOI: <https://doi.org/10.1002/jts.2490080406>.
- Wiatrowski, P. (2010a). Ekspresywizmy leksykalne w „Przewodniku Katolickim” z lat 1895–2005. Peiorativa pierwotne. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza*, (17), 163–189.
- Wiatrowski, P. (2010b). *Morfologiczne i leksykalne wykładniki negatywnych emocji w „Przewodniku Katolickim” z lat 1895–2005*. Poznań: Wydawnictwo Rys.
- Wiatrowski, P. (2015). Morfologiczne wykładniki pozytywnych emocji w „Przewodniku Katolickim” z lat 1895–2005. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, (9), 169–188. DOI: <https://doi.org/10.14746/pss.2015.9.10>.
- Wierzbicka, A. (1969). *Dociekania semantyczne*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Wierzbicka, A. (2003). *Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*. Berlin–New York: Mouton de Gruyter.
- Yarkoni, T. (2010). Personality in 100,000 words: A large-scale analysis of personality and word use among bloggers. *Journal of Research in Personality*, 44(3), 363–373. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.04.001>.
- Zawadzki, B., Popiel, A., Pragłowska, E. (2009). Charakterystyka psychometryczna polskiej adaptacji Kwestionariusza Depresji BDI-II Aarona Becka. *Psychologia – Etologia – Genetyka*, (19), 71–95.
- Zinczuk-Zielazna, J., Obrębska, M. (2016). Styles of coping and the level of dogmatism in utterance texts as an indicator of anxiety in situations of social exposure. *Polish Psychological Bulletin*, 47(4), 402–411. DOI: <https://doi.org/10.1515/ppb-2016-0047>.

SUMMARY

The objective of the research was to find and describe the speaking styles about emotions and to show their psychological mechanisms, especially in terms of neuroticism, anxiety, and depressiveness. In order to achieve these results the questionnaire methods (SF IPIP NEO-PI-R, BDI-II, STAI) as well as narrative methods have been leveraged. 71 adult women were examined by asking them to tell a certain story regarding contentment accordingly to the standardized instructions. The utterances have been analyzed by counting the occurrences of specific expressiveness indicators, and the gathered data have been subjected to the cluster analysis. It has been proven that women are using three speaking styles about contentment, named respectively “task-oriented”, “cheerful”, and “anxiety-depressive”. The “anxiety-depressive” style is characterized by multiple usages of negative emotional terms, negations, making distinctions and a higher number of paralinguistic phenomena. This is the way how the cognitive biases specific for depression and increased emotional tension reveal. The conducted researches tend to show that the speaking style about emotions is an accurate reflection of the psychological traits.

Keywords: speaking style; depression; anxiety; linguistic expression; emotional narrations